MORYŃ – obwarowania miejskie – baszty łupinowe

Mury miejskie Morynia powstały w okresie XIII–XIV w. System obronny złożony był z wałów ziemnych, fos i kamiennych murów z dwiema bramami, furtą wodną oraz 32 półbasztami. Obecnie zachowało się 27 półbaszt (czatowni), które podczas oblężenia stanowiły główne punkty oporu. Rozmieszczone co 25–40 metrów mają formę prostokątnych występów muru o szerokości 5–6 m, pozbawionych ściany od strony wnętrza murów.

Wprowadzenie

Mury miejskie Morynia należą do najstarszych i najlepiej zachowanych średniowiecznych obwarowań w Polsce. Do dziś kształtują sylwetę miasta średniowiecznego w pierwotnej skali i wytyczeniu, stanowiąc jeden z wyróżników kulturowych Pomorza Zachodniego

Historia

Moryń otrzymał prawa miejskie na przełomie XIII i XIV w. W tym też czasie istniejącą już zabudowę otoczono kamiennymi murami. Ostatecznie system obwarowań miejskich ukształtował się do końca XIV w. Złożony był z wałów ziemnych, fos i kamiennych murów z dwiema bramami (Młyńską i Mieszkowicką), furtą wodną oraz 32 półbasztami. W 1433 roku, w czasie najazdu husytów obwarowania zostały częściowo zniszczone. Ok. 1442 roku podjęto ich odbudowę, wzmacniając system fortyfikacji o przedbramia z mostami nad fosą i bramami przednimi.

Od XVIII w. mury przestały służyć celom obronnym. W 1755 r. rozebrano przedbramia, zasypano fosy, a teren przeznaczono na ogrody mieszczan moryńskich. W XIX w. zniwelowano podwójny pierścień wałów (1819 r.), wytyczając aleję spacerową obsadzoną lipami i akacjami. W 1870 r. rozebrano obie bramy miejskie, a także stu metrowy odcinek murów w części zachodniej, przeznaczając ten teren pod budowę zakładu opiekuńczego dla dzieci dr. Ch. F. Kocha. W okresie międzywojennym wyrównano koronę murów, których forma nie uległa już zmianom. Od lat 90. XX w. obwarowania są etapowo remontowane i zabezpieczane. Obecnie, znakomicie utrzymane, prezentują historyczną formę dzięki pełnej ekspozycji, niezakłóconej współczesnymi wybudowaniami.

Opis

Mury na całej długości zbudowane są z naturalnych głazów (otoczaków) granitowych, łączonych zaprawą gliniano-wapienną. Kamienie o różnych wielkościach ułożono w warstwy (mierzące ok. 70 cm wysokości), wyrównywane spoiną z okrzeskami kamiennymi. Pierwotnie wysokość murów sięgała do 7 m, obecnie wynosi ok. 4 m, szerokość od 90 do 120 cm. Płaska korona murów zabezpieczona jest betonową szlichtą.

Wjazd do miasta zapewniały dwie bramy, obecnie niezachowane: Młyńska od strony zachodniej oraz od południa Brama Mieszkowicka. Wygląd tej ostatniej znamy z ikonografii nowożytnej. Według ryciny Daniela Petzolda z ok. 1710 roku była to czworoboczna wieża zamknięta dachem dwuspadowym z trójkątnym ryglowym szczytem od frontu. Poprzedzał ją niższy budynek przedbramia. Obecnie mury przy prześwitach wjazdów akcentowane są ceglanymi filarami. Od strony północnej w obwodzie murów znajduje się jeszcze jedno przejście, zwane furtą jeziorną, wiodące do góry zamkowej. Ma formę arkady odcinkowo przesklepionej, po bokach ujętej masywnymi przyporami.

W pierścieniu murów zachowało się 27 pierwotnych czatowni (półbaszt), które podczas oblężenia stanowiły główne punkty oporu. Rozmieszczone co 25–40 metrów, mają formę prostokątnych występów muru (wykuszy) o szerokości 5–6 m, pozbawionych ściany od strony wnętrza miasta. Nie zachowały się ślady podziału na piętra, ani strzelnice, widoczne jeszcze na rycinie Petzolda, także w górnych partiach ciągu murów. W XV w., po wprowadzeniu do techniki oblężniczej broni artyleryjskiej, czatownie utraciły swój charakter obronny. Ich rolę przejęły większe i masywniejsze baszty pełne, te jednak w Moryniu nie powstały.

Obraz chmury punktów z modelu fotogrametrycznego / Biuro Dokumentacji Zabytków.

Tutejsze mury są przykładem wczesnych (XIII–XIV-wiecznych) rozwiązań umocnień obronnych, bez późnośredniowiecznej fazy rozbudowy ceglanej, charakterystycznej dla dużych ośrodków miejskich (np. Stargard, Pyrzyce).

Obraz chmury punktów z modelu fotogrametrycznego od strony miasta / Biuro Dokumentacji Zabytków.

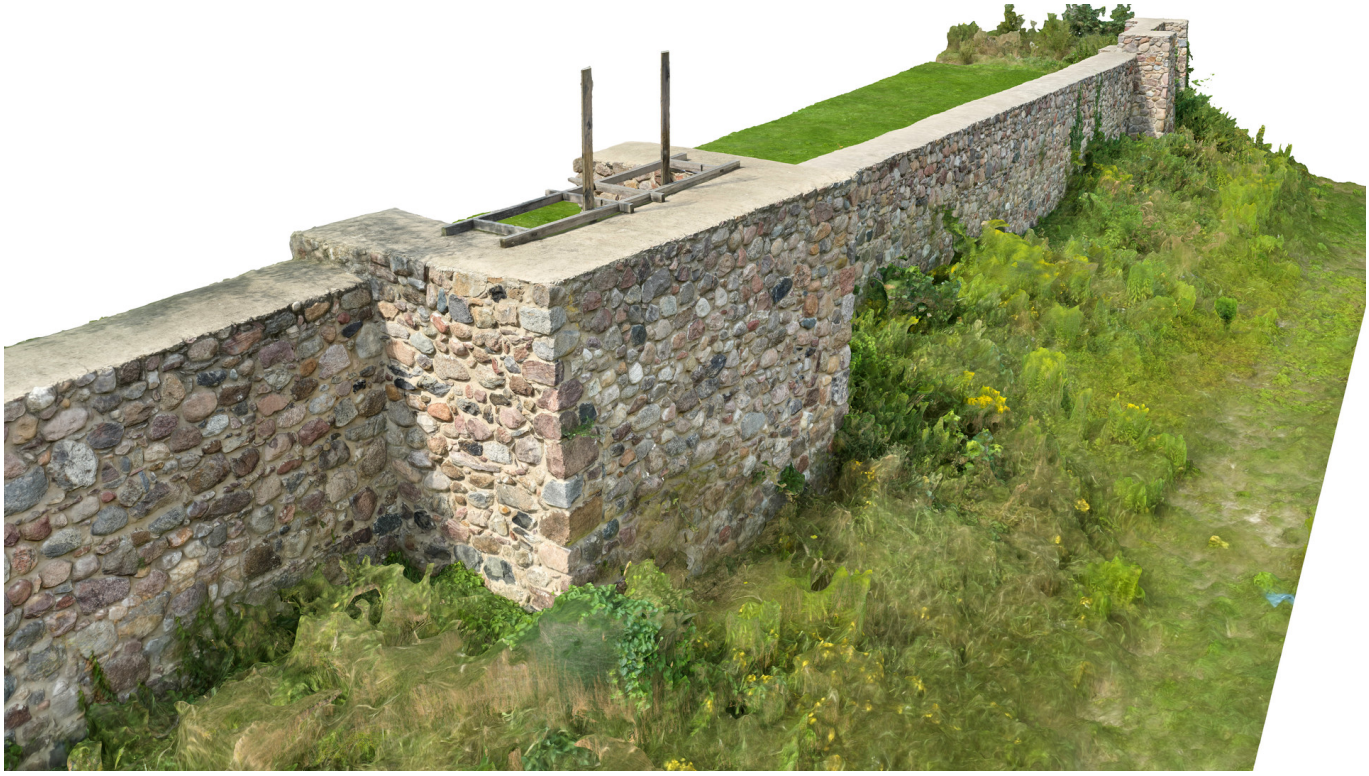

Pokaż stronę ze zdjęciem i osadzonymi metadanymi
Pobierz metadane (Dublin Core + RDF/XML)
Pokaż/ukryj metadane

Metadane zdjęcia

Etykieta	Element Dublin Core	Metadane
Tytuł	title	Baszta łupinowa w Moryniu
Twórca	creator	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Twórca	creator	Krzysztof Tymbarski
Temat	subject	Baszta łupinowa
Temat	subject	Czatownia
Temat	subject	Mur obronny
Temat	subject	Mur kamienny
Opis	description	Czas powstania obiektu: od XIII do XIV w.
Opis	description	Twórca obiektu: ---
Opis	description	Materiał obiektu: kamień polny
Opis	description	Technika wykonania obiektu: mur kamienny
Opis	description	Widok modelu baszty łupinowej (półbaszty) z perspektywy ptasiej od strony południowo-wschodniej. Jedna z 27 zachowanych w obwodzie murów czatowni.
Wydawca	publisher	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Data	date	2025-10-16
Rodzaj	type	image
Format	format	image/jpeg
Źródło	source	Zbiory cyfrowe Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Język	language	pl
Zasięg	coverage	Moryń
Identyfikator	identifier	https://bdz.szczecin.pl/kc25/moryn-i-trzcinsko-zdroj/moryn-obwarowania-miejskie/Moryn-BASZTA-LUPINOWA-widok-pd-wsch.jpg

Pokaż stronę ze zdjęciem i osadzonymi metadanymi
Pobierz metadane (Dublin Core + RDF/XML)
Pokaż/ukryj metadane

Metadane zdjęcia

Etykieta	Element Dublin Core	Metadane
Tytuł	title	Baszta łupinowa w Moryniu
Twórca	creator	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Twórca	creator	Krzysztof Tymbarski
Temat	subject	Baszta łupinowa
Temat	subject	Czatownia
Temat	subject	Mur obronny
Temat	subject	Mur kamienny
Opis	description	Czas powstania obiektu: od XIII do XIV w.
Opis	description	Twórca obiektu: ---
Opis	description	Materiał obiektu: kamień polny
Opis	description	Technika wykonania obiektu: mur kamienny
Opis	description	Widok modelu baszty łupinowej (półbaszty) z perspektywy ptasiej od strony południowo-zachodniej. Jedna z 27 zachowanych w obwodzie murów czatowni.
Wydawca	publisher	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Data	date	2025-10-16
Rodzaj	type	image
Format	format	image/jpeg
Źródło	source	Zbiory cyfrowe Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Język	language	pl
Zasięg	coverage	Moryń
Identyfikator	identifier	https://bdz.szczecin.pl/kc25/moryn-i-trzcinsko-zdroj/moryn-obwarowania-miejskie/Moryn-BASZTA-LUPINOWA-widok-pd-zach.jpg

Pokaż stronę ze zdjęciem i osadzonymi metadanymi
Pobierz metadane (Dublin Core + RDF/XML)
Pokaż/ukryj metadane

Metadane zdjęcia

Etykieta	Element Dublin Core	Metadane
Tytuł	title	Baszta łupinowa w Moryniu
Twórca	creator	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Twórca	creator	Krzysztof Tymbarski
Temat	subject	Baszta łupinowa
Temat	subject	Czatownia
Temat	subject	Mur obronny
Temat	subject	Mur kamienny
Opis	description	Czas powstania obiektu: od XIII do XIV w.
Opis	description	Twórca obiektu: ---
Opis	description	Materiał obiektu: kamień polny
Opis	description	Technika wykonania obiektu: mur kamienny
Opis	description	Widok modelu baszty łupinowej (półbaszty) z perspektywy ptasiej od strony północno-zachodniej. Jedna z 27 zachowanych w obwodzie murów czatowni.
Wydawca	publisher	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Data	date	2025-10-16
Rodzaj	type	image
Format	format	image/jpeg
Źródło	source	Zbiory cyfrowe Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Język	language	pl
Zasięg	coverage	Moryń
Identyfikator	identifier	https://bdz.szczecin.pl/kc25/moryn-i-trzcinsko-zdroj/moryn-obwarowania-miejskie/Moryn-BASZTA-LUPINOWA-widok-pn-zach.jpg

Pokaż stronę ze zdjęciem i osadzonymi metadanymi
Pobierz metadane (Dublin Core + RDF/XML)
Pokaż/ukryj metadane

Metadane zdjęcia

Etykieta	Element Dublin Core	Metadane
Tytuł	title	Baszta łupinowa w Moryniu
Twórca	creator	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Twórca	creator	Krzysztof Tymbarski
Temat	subject	Baszta łupinowa
Temat	subject	Czatownia
Temat	subject	Mur obronny
Temat	subject	Mur kamienny
Opis	description	Czas powstania obiektu: od XIII do XIV w.
Opis	description	Twórca obiektu: ---
Opis	description	Materiał obiektu: kamień polny
Opis	description	Technika wykonania obiektu: mur kamienny
Opis	description	Widok modelu baszty łupinowej (półbaszty) z perspektywy ptasiej od strony północno-wschodniej. Jedna z 27 zachowanych w obwodzie murów czatowni.
Wydawca	publisher	Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Data	date	2025-10-16
Rodzaj	type	image
Format	format	image/jpeg
Źródło	source	Zbiory cyfrowe Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
Język	language	pl
Zasięg	coverage	Moryń
Identyfikator	identifier	https://bdz.szczecin.pl/kc25/moryn-i-trzcinsko-zdroj/moryn-obwarowania-miejskie/Moryn-BASZTA-LUPINOWA-widok-pn-wsch.jpg